

บ้านชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง : สู่การปฏิบัติ

Ban Phu, the Sufficiency Economic Community : To Action Learning

ทวีศักดิ์ ชัยปัตถา¹, คงสิฐ อาจิรัชย์², กนกนุช เขียวเงิน³, ดวงใจ พรหมเสนา⁴, วนิดา บำรุงสวัสดิ์⁵, พิมพร โมทอง⁶
Thawisak Chaipattha¹, Kongsit Atwichai², Kanoknut Khiokhoen³, Dungchai Phromsena⁴,
Wanida Bamrungsawat⁵, Phimphon Mothong⁶

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของหมู่บ้านภูอำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ใช้กลุ่มเป้าหมาย 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานเกี่ยวกับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่าหมู่บ้านภูเป็นหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีแนวทางการพัฒนาไปสู่การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนโดยยึดหลักการตามแนวพระราชดำรัส "เศรษฐกิจพอเพียง" ได้แก่ การรวมกลุ่มต่างๆ ในชุมชนอย่างเข้มแข็ง และเป็นแรงขับเคลื่อนพลังของชุมชนที่สำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น มีการรวมกลุ่มเพื่องานอาชีพ ลดการใช้สารเคมีทางเกษตร มีระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มาจากฐานความรู้/ภูมิปัญญาชาวบ้านเกิดจากการเชื่อมโยงสัมพันธ์ เกื้อกูลกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน จนเกิดพลังและสามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยตัวของมันเอง เป็นวิถีชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้พึ่งพาธรรมชาติ และพึ่งพาอาศัยระหว่างกันได้ ทั้งนี้ โดยมีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนการนำหลักปรัชญาพอเพียงสู่การปฏิบัติของหมู่บ้านภู ได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ (1) กิจกรรมด้านการลดรายจ่ายเป็นกิจกรรมแรกเริ่มของการดำเนินตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชเพื่อบริโภคในครัวเรือน การผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพเพื่อการเกษตร การใช้พันธุ์พืชและสัตว์ที่ทางราชการส่งเสริม การใช้วัตถุดิบในชุมชนเพื่อผลิตสินค้า (2) กิจกรรมด้านเพิ่มรายได้ ประกอบด้วยการทำอาชีพเสริมของครัวเรือน การจัดกลุ่มอาชีพ (3) กิจกรรมการออมมีหลักการสำคัญคือ ใช้ 3 ส่วน ออม 1 ส่วน (4) กิจกรรมเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยการจัดทำแผนชุมชนโดยให้สมาชิกในหมู่บ้านมีส่วนร่วมแผนพัฒนาด้านปัจจัยพื้นฐาน และการพัฒนาหมู่บ้านประจำปี (5) กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ความสำคัญในการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดีเพราะความผูกพันกับป่ามาตั้งแต่บรรพบุรุษ จัดทำแผนการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และดำเนินการตามแผน (6) กิจกรรมเอื้ออาทรช่วยเหลือและแบ่งปันในชุมชน ความเอื้ออาทรช่วยเหลือและการแบ่งปัน เป็นภาพที่พบเห็นได้เสมอในชุมชนแห่งนี้ การดำรงชีวิตยังยึดหลักการแบ่งปันอาหาร ผลผลิตทางการเกษตร ระหว่างบ้านใกล้เคียงและเครือญาติ อยู่อย่างพี่น้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

คำสำคัญ : เศรษฐกิจพอเพียง, การเรียนรู้จากการปฏิบัติ

¹⁻⁶ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์มุกดาหาร ที่เรียนรายวิชาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹⁻⁶ Master of Education Students, Educational Administration Major, Mukdahan Center, Enrolling Educational Management for Local Development Course, Faculty of Education, Mahasarakham University.



Abstract

This study aimed to examine the implementation of the philosophy of sufficiency economy to action learning at Mu Ban Phu, Amphoe Nong Sung, Chang wat Mukdahan by using the focus groups there were to tally 15 knowledge managers. The instruments used were a survey form and an interview form on basic data and data involving operation of the sufficiency economic village. The results revealed that Ban Phu was a village or a community with a guideline for development to sustainable self-reliance by upholding the royal statement "sufficiency economy". This included forming different groups in the community with strengths and being important synergy of the community to sustain able development such as there were forming groups for careers and reduction of the uses of agricultural chemicals; there were community economic systems from the bases of knowledge/indigenous knowledge as generated from connection and helping different activities get together until synergy was generated and could drive together by themselves. It was the way of self-reliant, nature-reliant, and among-people-reliant community. There was participatory learning among villagers in the community. The implementation of the philosophy of sufficiency economy to action learning of Ban Phu village operated the following different activities: (1) In expense reduction activity, expense reduction was regarded as the beginning activity of operation according to the philosophy of sufficiency economy. The community operated these activities for expense reduction: raising animals and plants for household consumption, production and uses of organic fertilizers and biofertilizers for agriculture, the uses of seeds and animals promoted by the government, the uses of raw materials available in the community for goods production. (2) Income increment activity comprised making household supplementary careers, forming career groups. (3) Savings activities had these significant principles: spending 3 parts and saving 1 part. (4) Activities for living worthwhile by making community plans by having village members have participation, plans for development of basic factor and monthly village development. (5) For natural and environmental conservation activities, the importance of keeping nature and environment very well was given because there have been commitments with forests from ancestors, making plans for natural and environmental conservation, and operating according to the plans. (6) Activities for assistance had help and sharing in the community. Assistance, help and sharing were what could be always seen in this community. Living still uphold the principle of sharing food and agricultural products among neighbors and relatives like brothers and sisters who helped one another.

Keywords: sufficient economy, action learning



บทนำ

ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน โลกาภิวัตน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกที่จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาของประเทศไทยในอนาคตตลอดทั้งการทบทวนผลการพัฒนาและสถานะของประเทศได้สะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างการพัฒนาของประเทศที่ไม่สมดุลไม่ยั่งยืนและอ่อนไหวต่อผลกระทบจากความผันผวนของปัจจัยภายนอกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวหันมาทบทวนกระบวนการพัฒนาในทิศทางที่พึ่งตนเองและมีภูมิคุ้มกันมากขึ้น โดยยึดหลัก "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" เป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึด "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา" เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลางบนพื้นฐานดุลยภาพเชิงพลวัตของการพัฒนาที่เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง โดยมีการวิเคราะห์อย่าง "มีเหตุผล" และใช้หลัก "ความพอประมาณ" ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง โดยมีการเตรียมระบบภูมิคุ้มกัน ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ

ชุมชนบ้านภูได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่น ปี 2549 เป็นแหล่งท่องเที่ยวและศึกษาดูงานของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ชุมชนมีความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน และดำเนินชีวิต

ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หนี้สินลดน้อยลงมีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ชาวบ้านมีความสามัคคีสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

กลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าจึงสนใจศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนแห่งนี้ หากค้นพบรูปแบบและวิธีการดำเนินงานหมู่บ้านที่เหมาะสมก็จะนำไปสู่การวางแผนและการประยุกต์กับหมู่บ้านหรือชุมชนอื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านภู
2. เพื่อศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของหมู่บ้านภู

ความสำคัญของการศึกษา

เพื่อทราบถึงลักษณะความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านภูและกิจกรรมที่หมู่บ้านนำมาใช้ในการส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางสำหรับชุมชนอื่น เพื่อนำมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนให้เกิดความเข้มแข็งต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษา

1. พื้นที่
กลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าเลือกหมู่บ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เป็นพื้นที่ในการศึกษา เนื่องจากเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่น ปี 2549 และดำเนินชีวิตโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ขอบเขตเนื้อหา
2.1 ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน ได้แก่ ลักษณะทั่วไปของหมู่บ้าน ประชากร การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการปกครอง
2.2 การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริง
3. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ระหว่างวันที่ 24



สิงหาคม 2551-6 กันยายน 2551

4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 กำหนดจุดมุ่งหมาย

5.2 กำหนดพื้นที่เพื่อชุมชนศึกษา

5.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสำรวจ และการสัมภาษณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาจัดกลุ่มตามความมุ่งหมาย ตรวจสอบข้อมูลหลายมิติ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของข้อมูลและนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไป

บ้านภูตั้งอยู่บนเนินเขาเตี้ยๆ ล้อมรอบด้วยภูเขา สลับซับซ้อนระหว่างหมู่บ้านกับภูเขาเป็นที่ราบลุ่มเชิงเขา เหมาะแก่การเพาะปลูก ทำไร่ ทำนา มีลำห้วยที่เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร แบ่งการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ห่างจากจังหวัดมุกดาหาร 57 กิโลเมตร ห่างจากตัวอำเภอนองสูง 7 กิโลเมตร มีถนนลาดยางตลอดเส้นทางไปยังตัวจังหวัด

2. ประชากร

มีจำนวนครัวเรือน 250 หลังคา แยกเป็น หมู่ที่ 1 จำนวน 113 ครัวเรือน หมู่ที่ 2 จำนวน 137 ครัวเรือน ประชากรรวม 955 คน แยกเป็นชาย 416 คน เป็นหญิง 439 คน

3. การศึกษา

เด็กที่เรียนในชุมชนได้รับการศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด และประชากรในชุมชนเห็นความสำคัญของการศึกษาจึงมักส่งเสียให้บุตรหลานได้รับการศึกษาในระดับสูง และยังมีอาชีพเป็นข้าราชการ เป็นบุคลากรสำคัญหลักในการพัฒนาหมู่บ้าน

4. สภาพเศรษฐกิจ

บ้านภูเป็นหมู่บ้านที่มีเศรษฐกิจดีเนื่องจาก

มีการแข่งขันในการประกอบอาชีพค่อนข้างสูง ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 98 มีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และรองลงมาก็คืออาชีพรับราชการ มีพื้นที่ทั้งหมด 10,6330 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 6,779 ไร่ ผลผลิตที่จำหน่ายออกสู่ตลาดภายนอกชุมชน ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมือ เช่น ผ้าไหมชนิดต่างๆ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ของที่ระลึก ชุดผู้ใหญ่ ผลผลิตมวลรวมของหมู่บ้าน ประมาณ 32 ล้านบาท ต่อปี รายได้ประชากรเฉลี่ยต่อคนต่อปี ประมาณ 38,000 บาท และทุกครัวเรือนจะมีอาชีพเสริมนอกเหนือจากการ ทำนา นอกเหนือจากการทำนา เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เช่น ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย งานหัตถกรรมต่างๆ

5. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม

สภาพบ้านเรือนชาวบ้านภูมีความมั่นคงถาวร มีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ ครอบครัวมีความอบอุ่นประชาชนส่วนใหญ่สุขภาพดี คนอายุ 35 ปีขึ้นไปได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี ทุกคน ผู้สูงอายุ คนพิการได้รับการเอาใจใส่ดูแลอย่างดี เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาภาคบังคับทุกคน เด็กได้รับการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน บ้านภู เป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง หมู่บ้าน วัฒนธรรมดีเด่น หมู่บ้านเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติด อย่างยั่งยืน จึงไม่มีคนติดสุรา ยาเสพติด ทำให้คนในหมู่บ้านมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คนในหมู่บ้านภูทุกครัวเรือนจะเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้านและมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีภูมิปัญญาชาวบ้านหรือปราชญ์ชาวบ้านเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นต่อรุ่นเรื่อยมา มีน้ำดื่ม น้ำใช้พอเพียงตลอดปี มีแหล่งให้การศึกษาของงานสำหรับชุมชนอื่น บ้านภูเป็นหมู่บ้านชาวไทยมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองหลายอย่างมีสัญลักษณ์ของความเป็นชาวไทยคือหญิงสาวจะผิขาวสวยเนียน มีสำเนียงภาษาเป็นของตนเอง การแต่งกายผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่นสีดำ ตีนซิ่นมีลาย สวมเสื้อแขนยาวสีดำแถบแดงผู้ชายใช้ชุด



เลื้อม่อฮ่อม นิยมแต่งในงานประเพณีต่างๆ ชาวผู้ไทย บ้านภูมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างประหยัดและพอเพียง อาหารส่วนมากเป็นผักพื้นบ้านปลอดสารพิษ ปลูกหอม กระเทียมเก็บไว้กินในฤดูฝน มีผักสวนครัว รั้วกินได้ ศิลปะการแสดง เช่น การฟ้อนภูไทย รำภูไทย (รำเลาะบ้าน รำเลาะตบ รำเลาะภู รำลงช่วง รำเสี่ยง พิธีกรรม ได้แก่ พิธีเหยา พิธีเลี้ยงปู่ตา ชนชาวผู้ไทย มีประเพณีหลายอย่าง เช่น การเกิด การบวช การแต่งงาน งานศพ ประเพณีสงกรานต์ บุญผะเหวด การล้างบ้าน พิธีบายศรีสู่ขวัญ ฃญาผู้ไทย (วรรณกรรม ผู้ไทย) นิทานผู้ไทย ความเชื่อเรื่องการกิน(การคะล่ำ)

6. การเมืองการปกครอง

บ้านภูแบ่งการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านจะมีคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่างๆ และได้แบ่งออกเป็นคุ้ม จำนวน 18 คุ้ม ซึ่งทุกคุ้ม มีหัวหน้าคุ้ม คุ้มและคณะกรรมการประจำคุ้ม ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจในการปกครองของผู้นำหมู่บ้าน การทำกิจกรรมต่างๆ ทั้ง 2 หมู่บ้านร่วมมือกันด้วยดี ตลอดมา

7. การนำหลักปรัชญาพอเพียงสู่การปฏิบัติของหมู่บ้านภู ได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

7.1 กิจกรรมด้านการลดรายจ่ายการลดรายจ่ายนับว่าเป็นกิจกรรมแรกเริ่มของการดำเนินตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนดำเนินกิจกรรมในการลดค่าใช้จ่าย ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชเพื่อบริโภคในครัวเรือนการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยชีวภาพเพื่อการเกษตรการใช้พันธุ์พืชและสัตว์ที่ทางราชการส่งเสริมการใช้วัตถุดิบในชุมชนเพื่อผลิตสินค้า เช่น ใช้ไม้ไผ่ทำเครื่องจักสานรณรงค์การใช้พลังงานอย่างประหยัด เช่น ใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัด ใช้จักรยานในการสัญจรไปมาใกล้ๆ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาสาธารณสมบัติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน จัดตั้งร้านค้าชุมชน 4 แห่ง มีสมาชิก 715 คน และเน้นความเรียบง่ายในการจัดกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม

7.2 กิจกรรมด้านเพิ่มรายได้

กิจกรรมที่ส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนและชุมชน ประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก คือ

1) การทำอาชีพเสริมของครัวเรือน เช่น ทอผ้า เลี้ยงสัตว์ เพาะเห็ด แกะสลักไม้ ปลูกยางพารา เลี้ยงปลา ค้าขาย ทำขนมจีน จัดสานไม้ไผ่ ปลูกพืชผักสวนครัว และทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ นอกจากนี้ นายเผด็จศักดิ์ แสนโคตร ซึ่งจบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ทางการเกษตร ได้นำความรู้ทางการเกษตรมาพัฒนาหมู่บ้านหลายอย่าง ตัวอย่างเช่น ปลูกแก้วมังกร เลี้ยงวัว และมีความตั้งใจที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนให้ดียิ่งขึ้น

2) จัดกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน 9 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู กลุ่มทอผ้าฝ้ายลายขิด กลุ่มข้าวกล้อง- ชกมองคีรีนคร กลุ่มทอผ้าฝ้ายคีรีนคร กลุ่มแปรรูปผ้าฝ้ายบ้านภู กลุ่มผู้เลี้ยงโคแม่พันธุ์ กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มปุ๋ยอัดเม็ดชีวภาพ กลุ่มขนมจีน ซึ่งทุกกลุ่มอาชีพมีเงินทุนเวียนตั้งแต่ 50,750 บาท ถึง 314,733 บาท เงินทุนหมุนเวียนนี้ได้มาจากระดมหุ้นจากสมาชิก และเงินทุนที่ทางราชการและองค์กรเอกชนสนับสนุนเงินทุนกู้ยืมจากองค์การบริหารส่วนตำบล และทุนอื่นๆ โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่มอาชีพแต่ละกลุ่มประกอบด้วยกรรมการและสมาชิก คณะกรรมการจากทุกกลุ่มอาชีพได้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษาดูงานหลายครั้งเพื่อพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการและการผลิตช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ จำหน่ายที่กลุ่ม จำหน่ายในงานแสดงและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ทั่วประเทศ จำหน่ายในงานเทศกาลทั่วไป และมีบริษัทมารับไปจำหน่ายให้ แต่ละกลุ่มอาชีพมีช่องทางการจำหน่ายแตกต่างกันขึ้นอยู่กับศักยภาพของกลุ่มแผนการดำเนินงานของทุกกลุ่มไม่แตกต่างกันมาก คือ แผนเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย เพิ่มการผลิต แผนพัฒนาสินค้าให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของลูกค้า การพัฒนารายได้ที่ต่อเนื่องและการออมบางส่วน โดยเน้นการประชุมกลุ่ม ร่วมคิดร่วมทำ ช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งในกลุ่มอาชีพทั้งหมด กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู



เป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จสูงสุด กลุ่มนี้ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2530 มีสมาชิก 35 คน คณะกรรมการได้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการและการผลิตทั้งในประเทศและต่างประเทศ และได้รับเงินทุนหมุนเวียนที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ มากที่สุดด้วย ด้วยความเป็นเอกลักษณ์ของสายผ้า เฉพาะถิ่น ทำให้ผ้าไหมคิรินครเป็นสินค้า OTOP ระดับห้าดาว ด้วยการทอที่เน้นการควบคุมคุณภาพ ผลิตจำนวนไม่มาก และทำตามกำลังที่มีเท่านั้น ประกอบกับผู้ทอผ้าที่มาทำด้วย ใจรัก ดังนั้น ผ้าไหม ที่นี้จึงสามารถจำหน่ายได้หมดไม่มีตกค้าง นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่เสมอจนทำให้กลุ่มทอผ้า ไหมบ้านภูได้รับรางวัลการออกแบบลายผ้าประจำจังหวัด ชื่อลาย "แก้วมุกดา" เป็นการพัฒนาต่อยอดองค์ ความรู้จากเอกลักษณ์ของชุมชนที่ทอผ้าได้สวยงาม ประณีต ด้วยความรัก ความสามัคคีการทำงาน ทำให้ กลุ่มมีดอกผลจากการทำงานเป็นกอบเป็นกำ โดยในปี พ.ศ.2549 สมาชิกในกลุ่มได้รับเงินปันผลมากถึง 30,000 บาท ต่อคน

7.3 กิจกรรมการออม มีหลักการสำคัญคือ ใช้ 3 ส่วน ออม 1 ส่วน กองทุนหมู่บ้านบ้านภู หมู่ 1 วัตถุประสงค์เพื่อฝึกการออมทรัพย์ ให้การบริการทางการเงินแก่ชุมชน สนับสนุนการสร้างงาน และ ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน อันจะส่งผลให้เกิด ความมั่นคงในระดับประชาชนและระดับชุมชน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเงินในโครงการ ต่างๆ พิจารณาให้ทุกครัวเรือนยืมเงินเท่าเทียมกัน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านไปติดตามว่ามีการดำเนินการ ตามที่เสนอโครงการหรือไม่ โดยมีกิจกรรมการออมทรัพย์ และการกู้ยืมเงินไปลงทุน

7.4 กิจกรรมเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ การดำเนินตามวิถีชีวิตของชุมชนมีกิจกรรมเด่น 7 กลุ่มกิจกรรม ดังนี้

1) การจัดทำแผนชุมชนโดยให้สมาชิกใน หมู่บ้านมีส่วนร่วมมีแผนส่งเสริมการจัดงานตามประเพณี วัฒนธรรม นอกนั้นเป็นแผนพัฒนาด้านปัจจัยพื้นฐาน

เช่น แผนก่อสร้างประป่าน้ำผิวดิน ทำถนน ร่องระบายน้ำ คอนกรีตหมู่บ้าน ขุดลอกห้วยขุดสระ และการพัฒนา หมู่บ้านประจำเดือน

2) กิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ การทำบุญตักบาตร สวดมนต์ไหว้พระทุกวันระหว่างเช้าพระรา ธรรมะวันเสาร์ -อาทิตย์สำหรับเยาวชน และกิจกรรมในวันสำคัญ ทางศาสนา

3) กิจกรรมสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีและ ภูมิปัญญาของชุมชน มีกิจกรรมต่อเนื่องตลอดปี รวม 14 ครั้ง เช่น วันขึ้นปีใหม่ บุญข้าวเจ้าเดือนสาม บุญมหาชาติเดือนพฤษภาคม

4) กิจกรรมป้องกันยาเสพติด ในปี พ.ศ. 2549 จัดกิจกรรมได้ 6 ครั้งคือ โครงการชาวบ้านร่วมใจ สู้เมืองไทยแข็งแรง โครงการถักทอพลังเยาวชน เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด โครงการให้ความรู้เรื่อง การลด ละ เลิกบุหรี่ สุรา โครงการให้ความรู้ผู้ประกอบการร้านค้าบุหรื สุรา ยาเสพติด โครงการส่งเสริม กิจกรรม To be number one โครงการงดเหล้า เข้าพรรษา

5) อาสาสมัครพลังแผ่นดินเพื่อเฝ้าระวังการ แพร่ระบาดของยาเสพติด โดยจัดกิจกรรมอยู่เวรยาม ตามป้อมยามของหมู่บ้านประจำทุกคืนเฝ้าระวังลูกหลาน ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด แจ้งข้อมูลข่าวสารเรื่อง ยาเสพติดให้กับภาครัฐ ส่งเสริมกีฬาเยาวชนต้านยาเสพติด ภายในตำบลและระหว่างตำบล 4 ครั้ง ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามยาเสพติด ทุกเดือน

6) จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยออกหน่วย คลินิกเบาหวานความดัน เยี่ยมบ้านให้คำปรึกษา ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี ร้อยละ 82 ส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

7) กิจกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออกและการ เฝ้าระวังการระบาดของไข้หวัดนก โดยการกำจัดลูกน้ำ ยุงลายร่วมกับนักเรียนโรงเรียนบ้านภูพันทมอกคว้น ทำลายยุงลาย การประชาสัมพันธ์แนวทางการป้องกันโรค ไข้หวัดนกในเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป



7.5 กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญในการดูแลรักษาเป็นอย่างดีเพราะความผูกพันกับป่ามาตั้งแต่บรรพบุรุษ จัดทำแผนการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และดำเนินการตามแผนดังนี้

1) กิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ โครงการห้วยกระเบนน้ำใสร่วมใจชาวบ้าน โครงการดับไฟป่าที่ภูหิน เหล็ก ไฟ โครงการปลูกหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ โครงการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้ป่า โครงการเสี่ยงตามสายเพื่อการอนุรักษ์ โครงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวภูจ้อก้อ วังน้ำเหือ ดานดอกข่อย ถ้ำจวดก

2) กิจกรรมรณรงค์ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร โดยการประชาสัมพันธ์เสี่ยงตามสายจากหมอดินและกลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด เช่น การใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพในการทำไร่ ทำนา การใช้ปุ๋ยน้ำชีวภาพ การใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด ลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยใช้สมุนไพรแทน

3) ส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนกำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลอย่างถูกวิธี

4) การดูแลรักษาแหล่งน้ำโดยองค์กรประชาชนทุกภาคส่วน โดยดูแลการใช้บ่อน้ำตื้นในชุมชน ระบบประปาหมู่บ้านและอ่างเก็บน้ำฝน โครงการห้วยกระเบนน้ำใส โครงการปลูกหญ้าแฝกตามนโยบายของรัฐบาล

5) จัดตั้งชุดป้องกันไฟป่าในฤดูแล้ง

7.6 กิจกรรมเอื้ออาทร ช่วยเหลือและแบ่งปันในชุมชน ความเอื้ออาทร ช่วยเหลือและการแบ่งปันเป็นภาพที่พบเห็นได้เสมอในชุมชนแห่งนี้ การดำรงชีวิตยังยึดหลักการแบ่งปันอาหาร ผลผลิตทางการเกษตรระหว่างบ้านใกล้เคียงและเครือญาติ อยู่อย่างพี่น้อง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น ในกรณีเกิดไฟไหม้ที่ครอบครัวหนึ่งไม่มีที่พักอาศัย ชาวบ้านได้ช่วยเหลือกัน สละเงินและแรงงานสร้างที่อยู่อาศัยให้โดยไม่ทอดทิ้งกัน นอกเหนือจากการมีน้ำใจต่อกันตามประสาของความเป็นญาติพี่น้องยังมีการจัดตั้งฅาปนกิจสงเคราะห์ในหมู่บ้าน

มีการพึ่งพาอาศัยกันในทุกด้าน และเชื่อมโยงต่อชุมชนอื่นๆ ยังมีกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงการแบ่งปันในเชิงรูปธรรมที่สมาชิกในชุมชนเห็นพ้องที่ควรจะมี อันเป็นการแบ่งปันกับผู้ที่ยด้อยโอกาสกว่า เช่น สวัสดิการเบี้ยยังชีพ ปีละ 500 บาท สำหรับผู้สูงอายุ 184 คน ผู้ด้อยโอกาส 14 คน และคนพิการ 16 คน การจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎร 2 หน่วย ดำเนินการสงเคราะห์ในเรื่องต่างๆ ได้แก่ สงเคราะห์งานศพ กองทุนฅาปนกิจบ้านภู กองทุนฅาปนกิจธนาคารหมู่บ้านคีรีนคร กองทุนฅาปนกิจกองทุนหมู่บ้าน

อภิปรายผล

1. บ้านภู เป็นชุมชนที่มีสภาพเศรษฐกิจภายในชุมชนค่อนข้างดี เนื่องจากมีการลดรายจ่าย โดยการเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชไว้กินเองในครัวเรือนและมีเพิ่มรายได้ โดยการทำอาชีพเสริมและเป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าขายให้ชุมชนอื่น ชุมชนเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและมีโฮมสเตย์ ทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวและเป็นแหล่งศึกษาดูงานของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเป็นการเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง

2. จากผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านภูเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาแบบยั่งยืนที่มีแนวทางการพัฒนาไปสู่การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยยึดหลักการตามแนวพระราชดำรัส "เศรษฐกิจพอเพียง" ได้แก่ การรวมกลุ่มต่างๆ ในชุมชนอย่างเข้มแข็ง และเป็นแรงขับเคลื่อนพลังของชุมชนที่สำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น มีการรวมกลุ่มเพื่องานอาชีพ ลดการใช้สารเคมีทางเกษตร มีการรวมกลุ่มออมทรัพย์/กลุ่มแม่บ้าน มีกิจกรรมร่วมกันต่อเนื่อง มีการรวมกลุ่มผลิตอาหาร เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพ มีการใช้ทรัพยากรชุมชน เช่น แพทย์พื้นบ้านสมุนไพร ทำให้รายจ่ายของครัวเรือนลดลง มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน

3. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลดังกล่าว จะเกิดจากการที่ ผู้นำชุมชนมีความรู้ความสามารถคอยประสานและวางแผนในการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวทางการ



มีส่วนร่วมของชุมชน มีการศึกษาดูงานเพื่อนำความรู้มาพัฒนาหมู่บ้าน จนหมู่บ้านได้รับรางวัลมากมาย และเป็นที่ยอมรับและศึกษาดูงานของชุมชนอื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ได้ข้อมูลยังไม่สมบูรณ์ ดังนั้น ควรทำการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลครบสมบูรณ์และเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นต่อไป

1.2 ควรปรับแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติให้เข้ากับบริบทของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาค้นคว้า

2.1 ควรมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของหมู่บ้าน หน่วยงาน และองค์กรในเขตพื้นที่อื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติอย่างยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2541). *การพัฒนาเศรษฐกิจพึ่งตนเอง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่นการปกครอง.
- กุศล รักษา. (2539). *การนำนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไปสู่การปฏิบัติ*. ผู้นำชุมชน กรณีศึกษา : อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ฉลาด จันทรมณี. (2551). *เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- สมบูรณ์ บุติมาลย์. (2548). *การพัฒนาบุคลากรในการดำเนินเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ โรงเรียนนุแกระวิทยาคม อำเภोजอมพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 1*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สรเสรี วงศ์อุ่ม. (2544). *เศรษฐกิจพอเพียง พื้นฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2548). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร ?*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)*. ค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2551, จาก <http://www.nesdb.go.th/plan10/index.htm>.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2542). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.